

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

עין משפט נר מצוה

אבל בליהא אפילו שלשה בותבין ואין עושין דין. דהיא ראייה כמו עדות ואין מקצלין עדות זלילה כדמוכח פרק ראובן בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקצלת עדות תחתית לין^א והיום דלאו לקצלת עדות יכולין לדון על פי ראיית יום דלא תהא שמיעה גדולה מראייה ולא כמו שפירש הקונטרס

אפילו בן שלשה כוסצין ואין עושין דין. למחר אפילו לא תכחו אלא אם כן יוצאו אחרים ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה (כה:)] ראוהו שלשה והן בית דין ישיבו ומחזירהם אלא היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכינן התם ולוקמו

(א) ר"ה טו. גיטין ה: סנהדרין א: כ"ג: ז"ק"ט: ט"ה: סנהדרין ל"ד: (ב) ג"ל א"כ"ג א' (ג) ג"ל א"כ"ג א' (ד) ג"ל א"כ"ג א' (ה) ג"ל א"כ"ג א'

הגהות הב"ח

(א) רש"ב"ח ד"ה אמיתה וכו' והקפתי לו הס"ד ואמר כן מ"ה וה"ג א"מריה לא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב מי קמי ניהא כ"ב:

מוסף רש"י

אבל בליהא. שאני ראו לזון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר, שמתחילת לא נראו לשב לשם דין (סנהדרין ל"ד).

מוסף תוספות

- א. ואפי' נברו וקבלו אינו מקובל ואין דנין ע"פ אותה קבלה כחלת דין. רש"י.
- ב. עין רש"י א"למה כשבאו בליהא פסולין לפרש"י. ג. [ומשום כן פסלו עדים הקרובים לדיינים שאם הוחמו לא על פיהם הן הנרגזין. רש"י.]
- ד. [ומשום כן כל יום שמוקדשין בפני הרוקים וקרובים ואינם חוששים שמה הקרובים נתכונו להעיד ותהא אף עדות הכשרים בטלה. ר"ן.]
- ה. דהא הורג לא בא לבי"ד מן הסתם, וירחק היא לאוממה בשעשאו טריפה ובא לבי"ד. רמב"ם מטת ו.

אבל בליהא אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים א"כ ואין עד נעשה דיינן אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

אבל בליהא אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין מאי טעמא דהוה להו עדים א"כ ואין עד נעשה דיינן אמר ליה אין הכי נמי קאמינא: איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר בכל זמן שעוסקין באותו ענין אמר רב יוסף כותבי דידי מסתברא דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליהוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניהא וליהוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא

הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דיינן והביא ראייה נמי מתשובת רש"י וז"ל שהיה מדקדק מנאן שאין צריך לומר אתם עד דאי אמר להו ליהוי עלי סקדי אמאי רלו עושין דין לא כזהיא שניהו סקדי ואע"פ שפ"ה שיכול להיות דיינן כשהוא זלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך צ"ל ראוהו צ"ד (ר"ה דף כה:)] מושבין מחזריהן לוקמו בדוכתייהו וליקדשו דלא תהא שמיעה גדולה מראייה אמאי לא משני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דיינין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דיינן ומיהו אין נראה פי' דטעם דאין נעשה דיינן הוא או משום דהיא עדות שאי אתה יכול להזימה דכיון שהן עממן עדים דיינין לא יקבלו הזמה על עממך^א או משום דבעינין ועמדהו אלו האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דיינין אבל העדים עממן אין חוזרין ויושבין ודינין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומהיה למכות שהביא אין ראייה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן משה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דממה אין עד נעשה דיינן לנמצא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דאית ליה דבראיהו בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דין אין א"כ לית ליה שלא תהא שמיעה גדולה מראייה והשתא בריה פריך בפשיטות ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה רב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דבראיהו בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דיינן וא"ת היכי קאמר רב יהודה רלו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי כוונתו לחודה שנתכוונו להעיד בשעת ראייה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו א"כ צ"ד דאי לא תימא הכי אין לך גט כשר כשנתמנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד^א והא דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני צ"ד מ"מ פעמים שאין האם זה יודע שכבר העיד אחיו ומיהו מעיקרא הוה בעי למימר התם דבראיהו בעלמא בלא העדאה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יזיל^ב נרבע יזיל הורג רובע יזיל אבל לפי ההסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר נפקמינן דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו צבית דין וקיימו דבר: וא"י עד נעשה דיינן. היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא דאורייתא אבל דברבנן נעשה דיינן

את הדיון על פי ראיית עממן דאין עד נעשה דיינן וכגון שראה בשעה דאזינו יכול להיות דיינן אבל אם ציזם ראה דזההיא שעתא מנלי לדון את הדיון דלא תהא שמיעה גדולה מראייה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר. והכא נמי מהאי טעמא משום דהוה להו עדים בראיית הלילה דלא מנלי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דהיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דראו בשעה שיכולין לעשות הדיון אבל היכא דראו בשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון זלילה היא ראייה ראיית עדים היא שראוין דבזכר ולא ראיית דיינין היא והלכך ע"פ ראייתן דהיינו כאילו הם עדים אין יכולין דין עממן להיות דיינים על פי ראיית עממן דאין עד נעשה דיינן. ומיהו צ"ד שהעידו לפנייהם עדות זלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ציזם אבל ראייה דידהו שראוין זלילה לא חשבינן כאילו הועד לפנייהם זלילה דכיון דלא חזו בזהיא שעתא לדינא ראייה דידהו אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים זלילה אלא הן עממן נעשו עדים ושזב לא יהו דיינין בעדות עממן אא"כ יעידו אחרים בפניהם והכי הלכתא וכי הא קוגיא אשכחן צ"ק צ"ב^א החובל (דף ט:)] גזי החוקע לחצירו: ואין עד נעשה דיינן. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיינן באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דיינן בעדות עממן אלא אם כן מעידין אחרים בפניו. ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שעבודת דף ג.) לפני ה' היינו לפני הדיינין אשמעינן קרא דלרין להעיד שנים לפני הדיינין אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודינין: ה"ג קנין עד אימתי יכול לחזור. וכ"כ בפירושי רבינו חננאל. וצין מתנת בריא וצין מתנת כשיב מרע במתקנת דאית ביה קנין מיירי. וקבעי עד אימתי יכול לחזור צו מקנינו ולנטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו מתנאים שפירש אחרי כן או אם יראה לחזור צו מיד שיכול לחזור דקים להו לרבנן דלדעתא דרבי מקני איניש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו צקנין זה לעשותו קנין גמור: כל זמן שיושבין. דלדעתא דרבי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור צו באותו מעמד אבל אם יחזור צו יבטל: באותו ענין. של אותה מתנה: שלשה שנכנסו כו'. במתנת כשיב מרע במתקנת וצקנין מיירי דאזינו יכול לחזור צו: ליהוש דלמא הדר ביה. ואמאי קאמר רלו עושין דין דמשמע באותו מעמד אע"פ שעדיין יושבין עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור צו יבטל הדיון לא היה דין: אמרייהם לשמעתא כו'. נתגובחתי בזכר לפניו והקפתי לו: (ה) ולרב יוסף מי ניהא כו'. והכי גרסינן אמרייהם לשמעתא קמיה דרב כהנא:

דמוכח צ"ק דגיטין (דף ה:) ובצ"ב דכתובות (דף כה: ושם) רבי עקיבא דאמר דהחובל (צ"ק דף ט: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דיינן היינו דוקא צבית נפשות כדמוכח צ"ב ראוהו צ"ד (ר"ה טו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל מו לא מנו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר א (דבפרק קמא) למכות (דף יג: ושם) מפרש טעמא אחריתא דקאמר ר' עקיבא מניין לנסהדרין שראו כו' שאין ממיטין אותו עד שיעמוד צ"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד צ"ד אחר וי"ל דהיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף טו: ושם) לא קאמר אלא דהיה טעם לא גמרינן שאר דיינים מהתם לדוקא צבית נפשות אין עד הרואה נעשה דיינן וההיא דהיה: ג' ירושלמי דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת כשיב מרע כגולה או מלווה מחמת מיתה ניהוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר צו עד שמת דהא צסוף פ"ק דצ"מ (דף יט:)] אמר קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא קני

דמוכח צ"ק דגיטין (דף ה:) ובצ"ב דכתובות (דף כה: ושם) רבי עקיבא דאמר דהחובל (צ"ק דף ט: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דיינן היינו דוקא צבית נפשות כדמוכח צ"ב ראוהו צ"ד (ר"ה טו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל מו לא מנו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר א (דבפרק קמא) למכות (דף יג: ושם) מפרש טעמא אחריתא דקאמר ר' עקיבא מניין לנסהדרין שראו כו' שאין ממיטין אותו עד שיעמוד צ"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד צ"ד אחר וי"ל דהיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף טו: ושם) לא קאמר אלא דהיה טעם לא גמרינן שאר דיינים מהתם לדוקא צבית נפשות אין עד הרואה נעשה דיינן וההיא דהיה: ג' ירושלמי דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מתנת כשיב מרע כגולה או מלווה מחמת מיתה ניהוש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים שלא חזר צו עד שמת דהא צסוף פ"ק דצ"מ (דף יט:)] אמר קמא ובתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי ליכא בתרא קמא קני

י"א מ"י פ"ה מהל' עדות הלכה ח' סגמ ענין קט מ"ט"ע מ"מ ט"ז סעף ה': ב' מ"י פ"ה מהלכות מביהר הלכ"י סגמ ענין פ"ט טו"ש"ע מ"מ ט"י קס"ה סעף ו':

רבינו גרשום

ביום אבל בליהא אפי' שלשה כותבין. משום עדות: ואין עושין דין. דאין דין הוגה בליהא כדגורסינן בסנהדרין דיני ממונות דגין ביום וגומרין אף בליהא אבל אין מתחילין בליהא דכתיב ויהי ביום החילו את בניו הא כיצד יום לתחלת דין לילה לגמר דין: מאי טעמא. כשנכנסו בליהא אין עושין דין. משום דהוה עדים ואין עד נעשה דיינן: אין ה"ג קאמינא דין ששני קנין. ששני משכיב מרע או מיד אחר אם רצה לחזור באותו קנין עד אימתי יכול לחזור: רבה אמר כל זמן שיושבין. אצ"פ שאין נוסקין באותו ענין: רב יוסף אמר כל זמן שנוסקין באותו ענין אצ"פ שאין יושבין: ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין יכול לחזור אם כן אמאי אם רצו עושין דין מיד לאלתר כשזוהו ומורדין כל אחד לירושוהו וליהוש דלמא הדר ביה אותו שכיב מרע מצואתו עד שהן יושבין (ה) ודבריו שכיב מרע אין צריכין קנין וחשוב צקנין ידכחובין ובמסורין דמי כל זמן שחזרו חזרו יכול הוא נמי לחזור בו אלא הואיל דכל זמן דעסוקין באותו ענין לא הדר ביה ותו לא מצד הדר ב"י הואיל דסליק מההוא ענינא: אלא מאי אית לך למימר. לרב יוסף דמצי למיעבד דין משום דבבר סליק

(א) אולי ז"ל וף שעבדי שי"מ וכו' ובמסורין ובמסורין דמי מ"מ כל זמן שסקין חזר וכו'.